

Погоджено Головним сервісним центром МВС України
(лист № 31/5729 від 29.07.2019 р.)

Схвалено для використання у професійно-технічних навчальних закладах
Науково-методичною комісією з професій транспорту та зв'язку
Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист Інституту модернізації змісту освіти № 22.1/12-Г-256 від 25.04.2019)

Рецензенти:

О. М. Бандура, заступник директора з навчально-виробничої частини
НЗ «Дарницька автомобільна школа Товариства сприяння обороні України»;

М. Л. Бабко, викладач ПДР

ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області»;

О. Д. Кривенко, майстер з водіння

ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області»

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 53140 від 14.01.2014.

Фоменко О. Я.

Ф76 Правила дорожнього руху України : автошкола (коментар у малюнках) / О. Я. Фоменко, Б. Л. Раціборинський, В. Є. Гусар. – Вид. 2-ге, переробл. й доповн. – Київ : УкрСПЕЦВИДАВ, 2019. – 112 с. : іл.
ISBN 978-617-7174-70-6

Посібник містить детальні ілюстровані пояснення до чинних Правил дорожнього руху України (зі змінами і доповненнями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України), які допоможуть краще засвоїти матеріал і ефективно застосовувати його на практиці. Органічна єдність офіційного тексту ПДР і коментарів у малюнках полегшить вивчення ПДР, що своєю чергою дозволить водію краще орієнтуватися в реальних дорожніх ситуаціях, швидко і правильно приймати рішення. Видання доповнено необхідними для водіїв додатками: «Дорожні знаки», «Дорожня розмітка» (коментар у малюнках), «Сигнали регулювальника» (пояснення), «Дії водія при ДТП (алгоритм)», «Відповідальність за порушення та злочини у сфері безпеки дорожнього руху (нові штрафи)», «Основи автотранспортного права».

Відеододаток «Дорожні знаки та розмітка» можна завантажити за QR-кодом на обкладинці. Використовуючи його, можна швидко та легко вивчити значення і застосування дорожніх знаків та розмітки.

Книга буде корисною всім, хто навчається в автошколі чи на курсах підготовки водіїв, працівникам автотранспортних підприємств, а також автомобілістам зі стажем для підвищення кваліфікації.

УДК 351.811.122

Навчальне видання

Фоменко Олександр Якович
Раціборинський Борис Леонідович
Гусар Віктор Євстахійович

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ УКРАЇНИ: АВТОШКОЛА (КОМЕНТАР У МАЛЮНКАХ)

Підп. до друку 22.10.2019. Формат 84x108/16.
Ум. др. арк. 12,1. Обл.-вид. арк. 11,2. Вид. код У0059У.
Наклад 6000 пр. Зам. 8877

Видавництво ТОВ «УкрСПЕЦВИДАВ». 01014, м. Київ, вул. Звіринецька, 63.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4655 від 15.11.2013 р.

Віддруковано з готового оригінал-макета в ТОВ «Фактор-друк».
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51, тел. (057) 717-51-85.

Зміст

Правила дорожнього руху

1. Загальні положення	3
2. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів	16
3. Рух транспортних засобів із спеціальними сигналами	21
4. Обов'язки і права пішоходів	24
5. Обов'язки і права пасажирів	27
6. Вимоги до велосипедистів	28
7. Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	30
8. Регулювання дорожнього руху	31
9. Попереджувальні сигнали	39
10. Початок руху та зміна його напрямку	42
11. Розташування транспортних засобів на дорозі	44
12. Швидкість руху	47
13. Дистанція, інтервал, зустрічний роз'їзд	48
14. Обгін	49
15. Зупинка і стоянка	50
16. Проїзд перехресть	53
17. Переваги маршрутних транспортних засобів	57
18. Проїзд пішохідних переходів і зупинок транспортних засобів	57
19. Користування зовнішніми світловими приладами	58
20. Рух через залізничні переїзди	60
21. Перевезення пасажирів	62
22. Перевезення вантажу	63
23. Буксирування та експлуатація транспортних составів	64
24. Навчальна їзда	66
25. Рух транспортних засобів у колонах	66
26. Рух у житловій та пішохідній зоні	67
27. Рух по автомагістралях і дорогах для автомобілів	67
28. Рух по гірських дорогах і на крутих спусках	69
29. Міжнародний рух	69
30. Номерні, розпізнавальні знаки, написи і позначення	70
31. Технічний стан транспортних засобів та їх обладнання	73
32. Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження	76
33. Дорожні знаки	77
34. Дорожня розмітка	90

Дорожні знаки

Додаток 1. Дорожні знаки	98
Додаток 2. Дорожня розмітка	103
Додаток 3. Світлофори	104
Додаток 4. Розпізнавальні знаки	104

Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р. № 3353-XII із змінами (витяг)	105
Порушення у сфері безпеки дорожнього руху і стягнення за їх скоєння, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення (витяг)	108
Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту і покарання за їх скоєння, передбачені Кримінальним кодексом України (витяг)	110
Підстави, порядок та способи відшкодування моральної і матеріальної шкоди, передбачені Цивільним кодексом України (витяг)	111

Зелена стрілка – рух дозволено, перевага перед іншими транспортними засобами.

Жовта стрілка – рух дозволено після надання переваги в русі іншим транспортним засобам.

Червона стрілка – рух заборонено.

Правила дорожнього руху

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Ці Правила відповідно до Закону України «Про дорожній рух» встановлюють єдиний порядок дорожнього руху на всій території України. Інші нормативні акти, що стосуються особливостей дорожнього руху (перевезення спеціальних вантажів, експлуатація транспортних засобів окремих видів, рух на закритій території тощо), повинні ґрунтуватися на вимогах цих Правил (мал. 1).

1.2. В Україні встановлено правосторонній рух транспортних засобів (мал. 2).

1.3. Учасники дорожнього руху зобов'язані знати й неухильно виконувати вимоги цих Правил, а також бути взаємно ввічливими (мал. 3).

1.4. Кожний учасник дорожнього руху має право розраховувати на те, що й інші учасники виконують ці Правила (мал. 4).

1.5. Дії або бездіяльність учасників дорожнього руху та інших осіб не повинні створювати небезпеку чи перешкоду для руху, загрожувати життю або здоров'ю громадян, завдавати матеріальних збитків.

Особа, яка створила такі умови, зобов'язана негайно вжити заходів до забезпечення безпеки дорожнього руху на цій ділянці дороги та вжити всіх можливих заходів до усунення перешкод (мал. 5), а якщо це неможливо, попередити про них інших учасників дорожнього руху, повідомити уповноважений підрозділ Національної поліції, власника дороги або уповноважений ним орган.

1.6. Використовувати дороги не за їх призначенням дозволяється з урахуванням вимог статей 36–38 Закону України «Про автомобільні дороги».

1.7. Водії зобов'язані бути особливо уважними до таких категорій учасників дорожнього руху, як велосипедисти, особи, які рухаються в кріслах колісних, та пішоходи. Усі учасники дорожнього руху повинні бути особливо обережними до дітей (мал. 6), людей похилого віку та осіб з явними ознаками інвалідності.

1.8. Обмеження в дорожньому русі, крім передбачених цими Правилами, можуть бути запроваджені в установленому законодавством порядку.

1.9. Особи, які порушують ці Правила, несуть відповідальність згідно із законодавством (мал. 7).

1.10. Терміни, що наведені у цих Правилах, мають таке значення:

автобус – автомобіль з кількістю місць для сидіння більше дев'яти з місцем водія включно, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів та їх багажу із забезпеченням необхідного комфорту та безпеки (мал. 8);

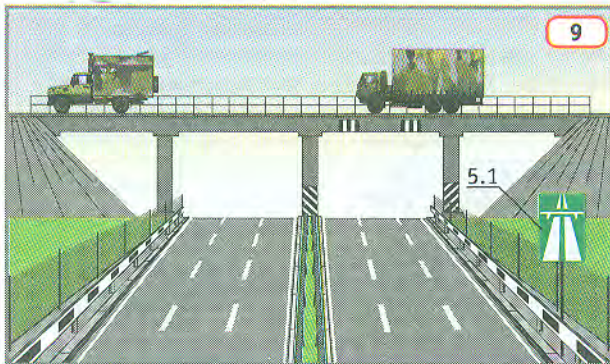

автомагістраль – автомобільна дорога (мал. 9), що:
– спеціально побудована і призначена для руху транспортних засобів, не призначена для в'їзду на прилеглу територію або виїзду з неї;

– має для кожного напрямку руху окремі проїзні частини, відокремлені одна від іншої розділювальною смугою;

– не перетинає на одному рівні інші дороги, залізничні і трамвайні колії, пішохідні і велосипедні доріжки, шляхи проходу тварин, має огороження на узбіччях і розділювальній смузі та обгороджена сіткою;

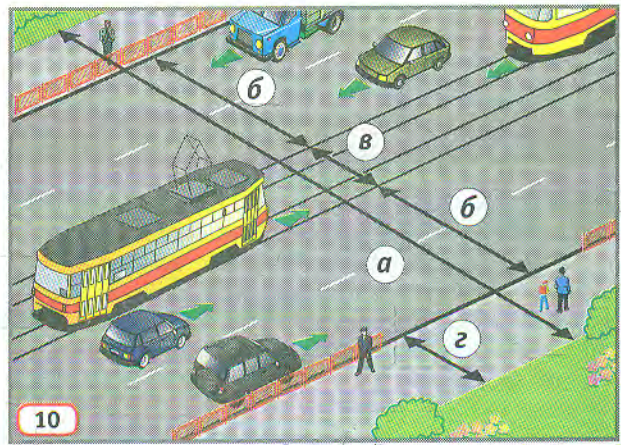
– позначена дорожнім знаком 5.1;

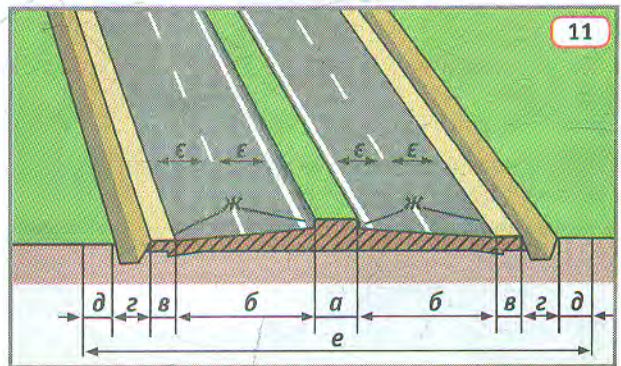
автомобільна дорога, вулиця (дорога) – частина території, зокрема в населеному пункті, з усіма розташованими на ній спорудами (мостами, шляхопроводами, естакадами, надземними і підземними пішохідними переходами) та засобами організації дорожнього руху, призначена для руху транспортних засобів і пішоходів та обмежена по ширині зовнішнім краєм тротуарів (мал. 10) чи краєм смуги відводу (мал. 11). Цей термін включає також спеціально побудовані тимчасові дороги, крім довільно накатаних доріг (колій);

автомобільні дороги державного значення – автомобільні дороги загального користування, до яких належать міжнародні, національні та регіональні автомобільні дороги, які позначені відповідними дорожніми знаками;

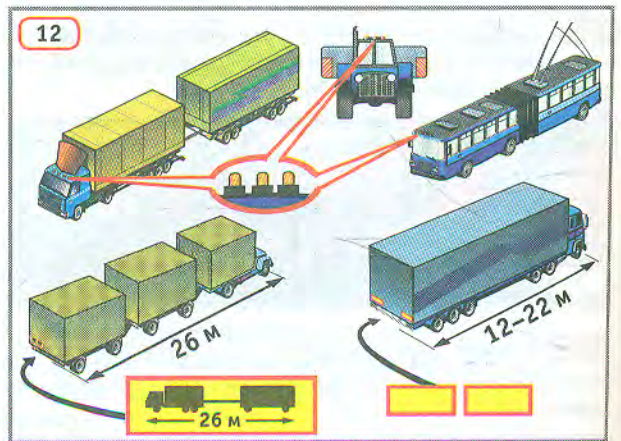
автопоїзд (транспортний состав) (мал. 12) – механічний транспортний засіб, що з'єднаний з одним або кількома причепами за допомогою зчпного пристрою;

Елементи дороги в населених пунктах:
а – дорога в населеному пункті; б – проїзна частина; в – трамвайне полотно; г – тротуар

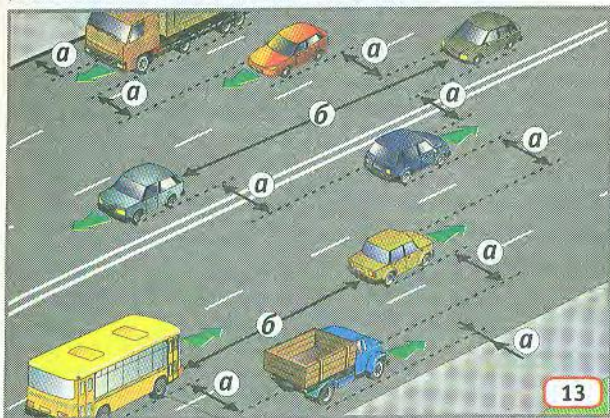

Основні елементи дороги поза населеними пунктами:
а – розділювальна смуга; б – проїзна частина для руху в одному напрямку; в – узбіччя; г – кювет; д – обріз; е – смуга відведення; ж – смуга руху; ж – край проїзної частини

безпечна дистанція (мал. 13) – відстань до транспортного засобу, що рухається попереду по тій самій смузі, яка у разі його раптового гальмування або зупинки дасть можливість водієві транспортного засобу, що рухається позаду, запобігти зіткненню без здійснення будь-якого маневру;

безпечний інтервал (див. мал. 13) – відстань між боковими частинами транспортних засобів, що рухаються, або між ними та іншими об'єктами, за якої гарантована безпека дорожнього руху;

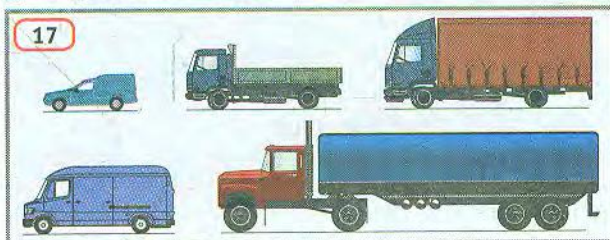
Дистанція та інтервал: а – інтервал; б – дистанція

безпечна швидкість – швидкість, за якої водій має змогу безпечно керувати транспортним засобом та контролювати його рух у конкретних дорожніх умовах;

буксирування – переміщення одним транспортним засобом іншого транспортного засобу, яке не належить до експлуатації автопоїздів (транспортних составів) на жорсткому (мал. 14) чи гнучкому зчепленні (мал. 15) або способом часткового навантаження на платформу чи на спеціальне опорне пристосування (мал. 16);

вантажний автомобіль (мал. 17) – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів;

велосипед – транспортний засіб, крім крісел колісних, що приводиться в рух мускульною силою людини, яка знаходиться на ньому;

велосипедист (мал. 18) – особа, яка керує велосипедом;

велосипедна доріжка – виконана в межах дороги чи поза нею доріжка з покриттям,

що призначена для руху на велосипедах і позначена дорожнім знаком 4.12 (мал. 19);

4.12

видимість у напрямку руху – мак-

симальна відстань, на якій з місця во-

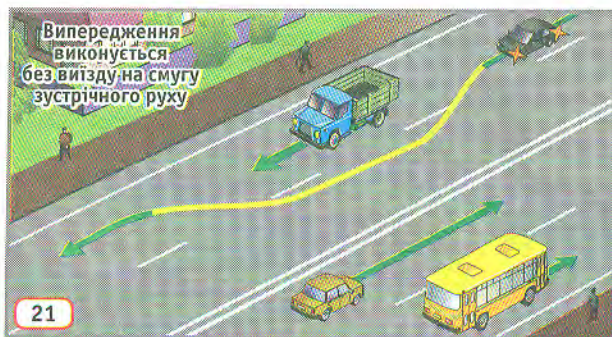
дія можна чітко розпізнати межі елементів дороги та розміщення учасників руху, що дає змогу водієві орієнтуватися під час керування транспортним засобом, зокрема для вибору безпечної швидкості та здійснення безпечного маневру;

вимушена зупинка (мал. 20) – припинення руху транспортного засобу через його технічну несправність чи небезпеку, яка спричинена вантажем, який перевозиться, станом учасника дорожнього руху, появою перешкоди для руху;

випередження (мал. 21) – рух транспортного засобу із швидкістю, що перевищує швидкість попутного транспортного засобу, що рухається поряд по суміжній смузі;

21

власник транспортного засобу – фізична або юридична особа, яка володіє майновими правами на транспортний засіб, що підтверджується відповідними документами (мал. 22);

водій – особа, яка керує транспортним засобом і має посвідчення водія (посвідчення тракториста-машиніста, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, тимчасовий талон на право керування транспортним засобом) відповідної категорії (мал. 23). Водієм також є особа, яка навчає керуванню транспортним засобом, перебуваючи безпосередньо в транспортному засобі (мал. 24);

22

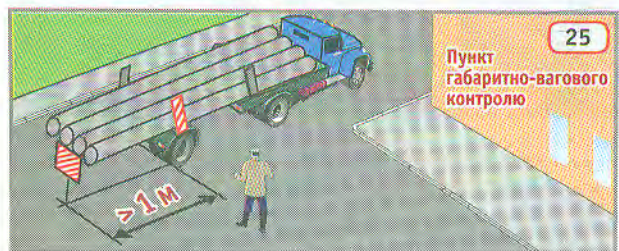

23

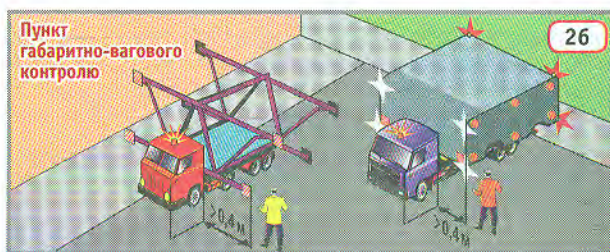

24

габаритно-ваговий контроль – перевірка габаритних і вагових параметрів транспортного засобу (в тому числі механічного транспортного засобу), причепу (мал. 25) і вантажу (мал. 26) на предмет відповідності встановленим нормам щодо габаритів (ширина, висота від поверхні дороги, довжина транспортного засобу) та щодо навантаження (фактична маса, осьове навантаження), яка проводиться відповідно до встановленого порядку на стаціонарних або пересувних пунктах габаритно-вагового контролю;

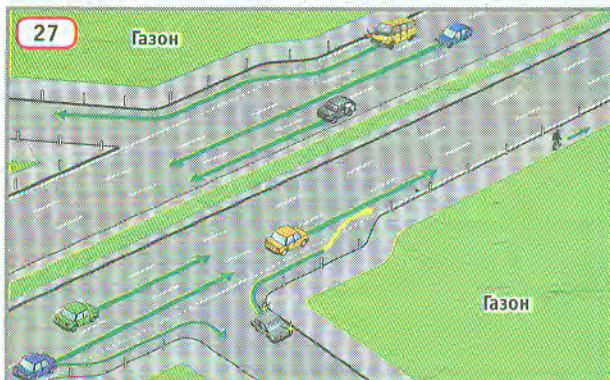

25

26

газон (мал. 27) – ділянка однорідної території із дерновим покривом, який штучно створюється шляхом посіву і вирощування дерноутворювальних трав (переважно багаторічних злаків) або одернування;

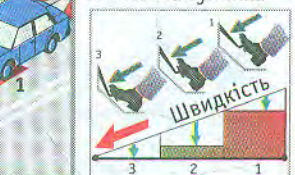

27

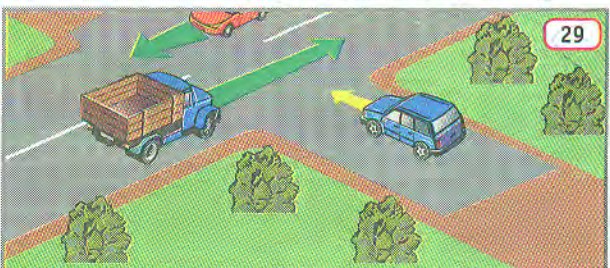
гальмовий шлях – відстань, що проходить транспортний засіб під час екстреного гальмування з початку здійснення впливу на механізм керування гальмовою системою (педаля, рукоятку) (мал. 28) до місця його зупинки;

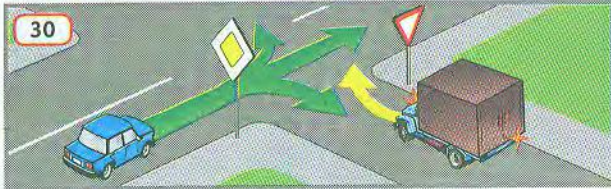
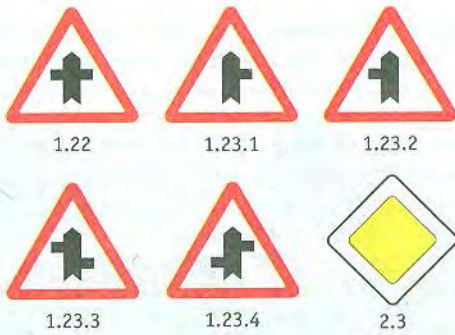
1 – початок здійснення впливу;
2 – спрацювання ГС і зниження швидкості;
3 – повна зупинка

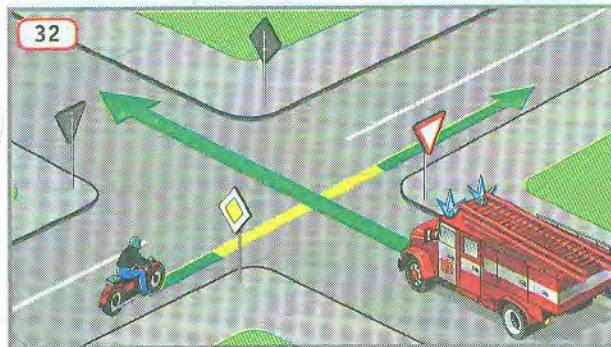
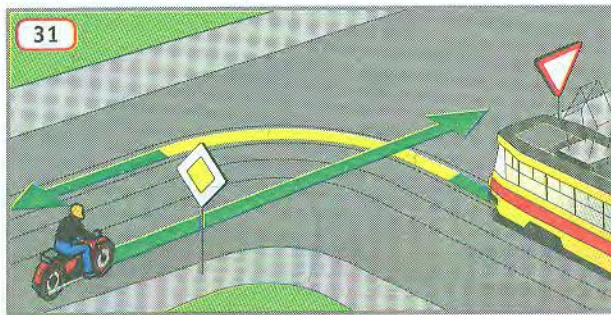
головна дорога – дорога з покриттям відносно ґрунтової (мал. 29) або та, що позначається знаками 1.22, 1.23.1–1.23.4 і 2.3. Наявність на другорядній дорозі покриття безпосередньо перед перехрестям не прирівнює її за значенням до перехрещуваної (мал. 30);

29

дати дорогу – вимога до учасника дорожнього руху не продовжувати або не відновлювати рух, не здійснювати будь-яких маневрів (мал. 31) (за винятком вимоги звільнити займану смугу руху), якщо це може примусити інших учасників дорожнього руху, які мають перевагу (мал. 32), змінити напрямок руху або швидкість;

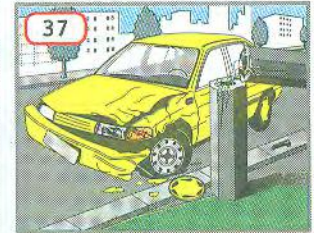
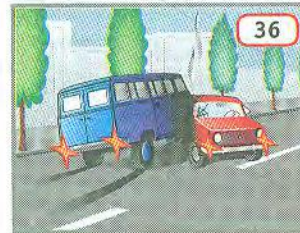
денні ходові вогні – зовнішні світлові прилади білого кольору, передбачені конструкцією транспортного засобу, установлені спереду транспортного засобу і призначені для покращення видимості транспортного засобу під час його руху у світлий час доби;

дозволена максимальна маса – маса спорядженого транспортного засобу з вантажем, водієм і пасажирами, що встановлена технічною характеристикою тран-

спортного засобу як максимально допустима. Дозволена максимальна маса автопоїзда – це сума дозволеної максимальної допустимої маси кожного транспортного засобу, що входить до складу автопоїзда (мал. 33);

дорожньо-транспортна пригода – подія, що сталася під час руху транспортного засобу, внаслідок якої загинули (мал. 34) або поранені люди (мал. 35) чи завдані матеріальні збитки (мал. 36, 37);

дорожні роботи (мал. 38) – роботи, пов'язані з будівництвом, реконструкцією, ремонтом чи утриманням автомобільної дороги (вулиці), штучних споруд, споруд дорожнього водовідводу, інженерного облаштування, встановленням (ремонтом, заміною) технічних засобів організації дорожнього руху;

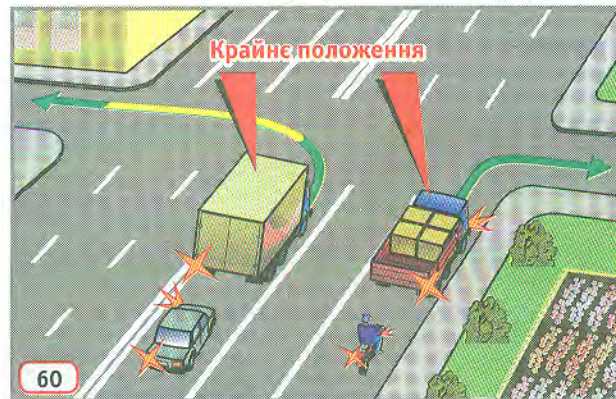

дорожні умови – сукупність факторів, що характеризують (з урахуванням пори року, періоду доби, атмосферних явищ, освітленості дороги) видимість у напрямку руху, стан поверхні проїзної частини (чистота, рівність, шорсткість, зчеплення), а також її ширину, величину похилів на спусках і підйомах, віражів

розділювальної смуги (мал. 57), смуги для руху трамваїв (мал. 58), велосипедної або пішохідної доріжки (мал. 59);

крайне положення на проїзній частині (мал. 60) – положення транспортного засобу на відстані від краю проїзної частини (середини проїзної частини або розділювальної смуги), яка не дає можливості рухатися попутному транспортному засобу (у тому числі двоколісному) ще ближче до краю проїзної частини (середини проїзної частини або розділювальної смуги);

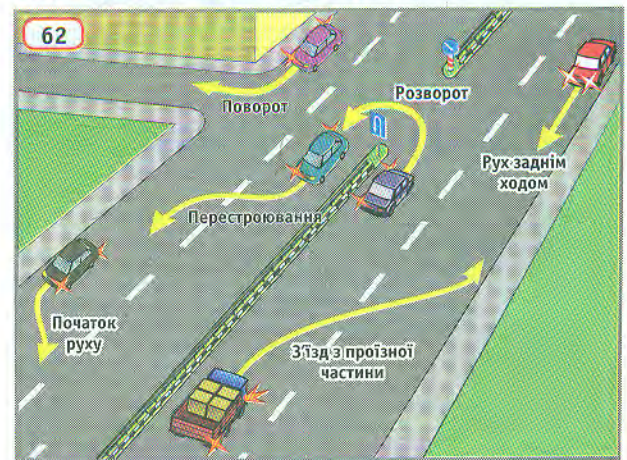

крісло колісне – спеціально сконструйований колісний засіб, який призначений для руху на дорозі осіб з інвалідністю або осіб, які відносяться до інших маломобільних груп населення. Крісло колісне має щонайменше двоє коліс та обладнується двигуном чи приводиться в рух мускульною силою людини;

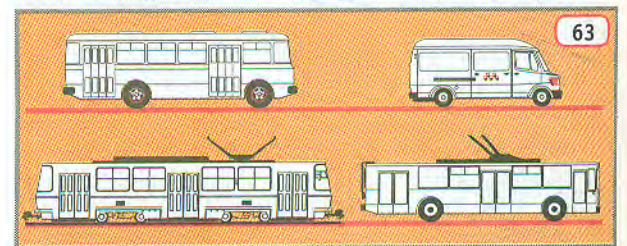
легковий автомобіль (мал. 61) – автомобіль з кількістю місць для сидіння не більше дев'яти, з місцем водія включно, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів та їх багажу із забезпеченням необхідного комфорту та безпеки;

маневрування (маневр) (мал. 62) – початок руху, перестроювання транспортного засобу в русі з однієї смуги на іншу, поворот праворуч чи ліворуч, розворот, з'їзд з проїзної частини, рух заднім ходом;

маршрутні транспортні засоби (транспортні засоби загального користування) (мал. 63) – автобуси, мікроавтобуси, тролейбуси, трамваї і таксі, що рухаються за встановленими маршрутами та мають визначені місця на дорозі для посадки (висадки) пасажирів;

механічний транспортний засіб (мал. 64) – транспортний засіб, що приводиться в рух з допомогою двигуна. Цей термін поширюється на трактори, самохідні

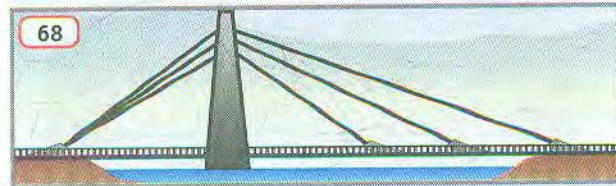
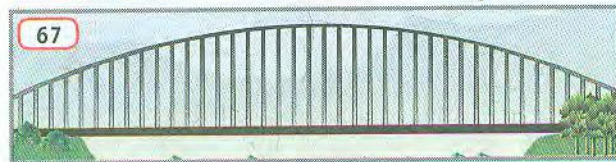
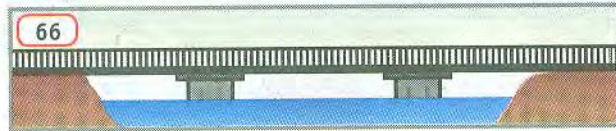
машини і механізми, а також тролейбуси та транспортні засоби з електродвигуном потужністю понад 3 кВт;

Місце для сидіння не більше 17 з місцем водія включно

мікроавтобус (мал. 65) – одноповерховий автобус з кількістю місць для сидіння не більше сімнадцяти з місцем водія включно;

міст (мал. 66–68) – споруда, призначена для руху через річку, яр та інші перешкоди, межами якої є початок і кінець пролітних споруд;

мопед (мал. 69) – двоколісний транспортний засіб, який має двигун з робочим об'ємом до 50 куб. см або електродвигун потужністю до 4 кВт;

мотоцикл (мал. 70) – двоколісний механічний транспортний засіб з боковим причепом або без нього, що має двигун з робочим об'ємом 50 куб. см і більше. До мотоциклів прирівнюються моторолери, мотоколяски, триколісні та інші механічні транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кг;

населений пункт (мал. 71, 72) – забудована територія, в'їзди на яку і виїзди з якої позначаються дорожніми знаками 5.45, 5.46, 5.47, 5.48;

ОДЕСА

5.45

~~ОДЕСА~~

5.46

РУДНЯ

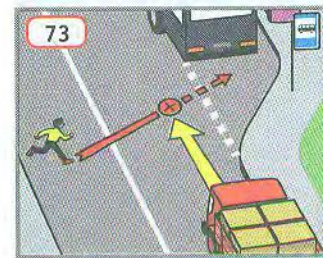
5.47

~~РУДНЯ~~

5.48

ОДЕСА

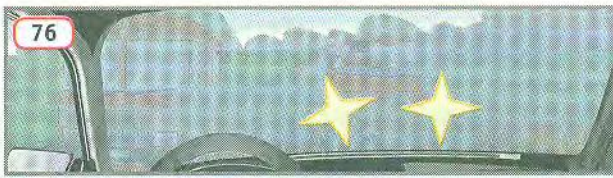

небезпека для руху (мал. 73) – зміна дорожньої обстановки (у тому числі поява рухомого об'єкта, який наближається до смуги руху транспортного засобу чи перетинає її) або технічного стану транспортного засобу,

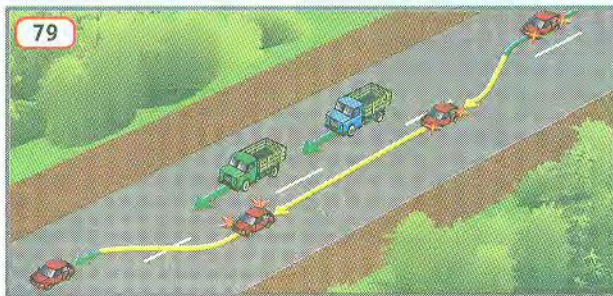
яка загрожує безпеці дорожнього руху і змушує водія негайно зменшити швидкість або зупинитися. Окремим випадком небезпеки для руху є рух у межах смуги транспортного засобу іншого транспортного засобу назустріч загальному потоку;

недостатня видимість (мал. 74) – видимість дороги в напрямку руху менше 300 м у сутінках (мал. 75), в умовах туману (мал. 76), дощу (мал. 77), снігопаду тощо;

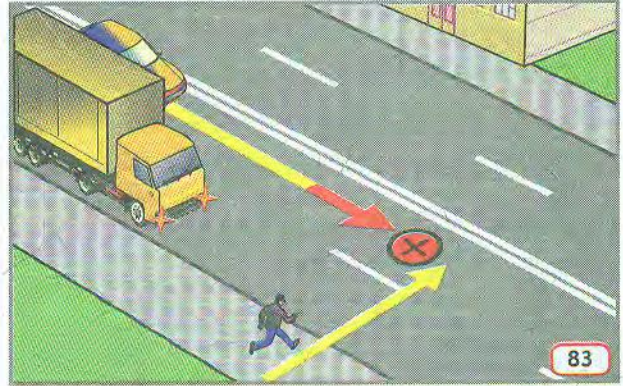
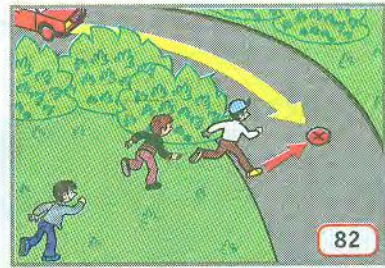
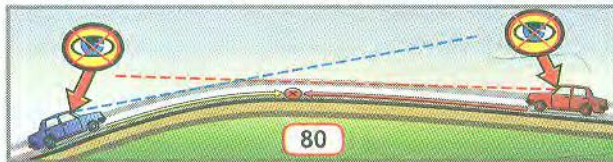

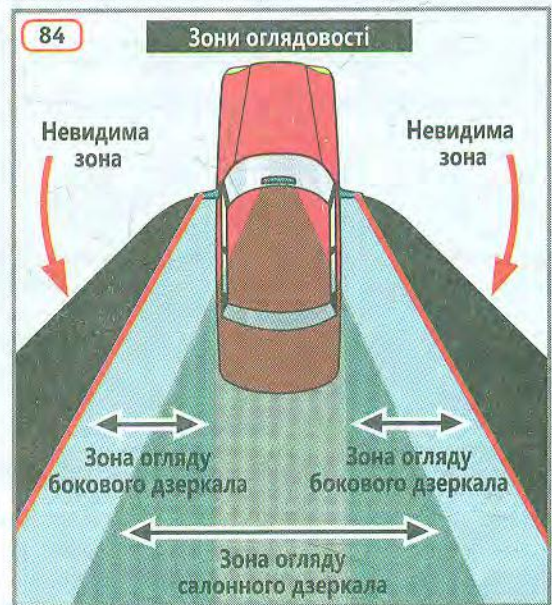
обгін – випередження одного (мал. 78) або кількох транспортних засобів (мал. 79), пов'язане з виїздом на смугу зустрічного руху;

обмежена оглядовість (мал. 80) – видимість дороги в напрямку руху, яка обмежена геометричними параметрами дороги, придорожніми інженерними спорудами, насадженнями та іншими об'єктами (мал. 81, 82), а також транспортними засобами (мал. 83);

оглядовість – об'єктивна можливість бачити дорожню обстановку з місця водія (мал. 84);

особа, яка рухається в кріслі колісному – особа з інвалідністю або особа, яка відноситься до інших маломобільних груп населення і самостійно рухається на дорозі в кріслі колісному;

острівець безпеки – технічний засіб регулювання дорожнього руху на наземних пішохідних переходах, конструктивно виділений над проїзною частиною дороги та призначений як захисний елемент для зупинки пішоходів під час переходу проїзної частини дороги. До острівця безпеки належить частина розділювальної смуги, через яку пролягає пішохідний перехід (мал. 85);